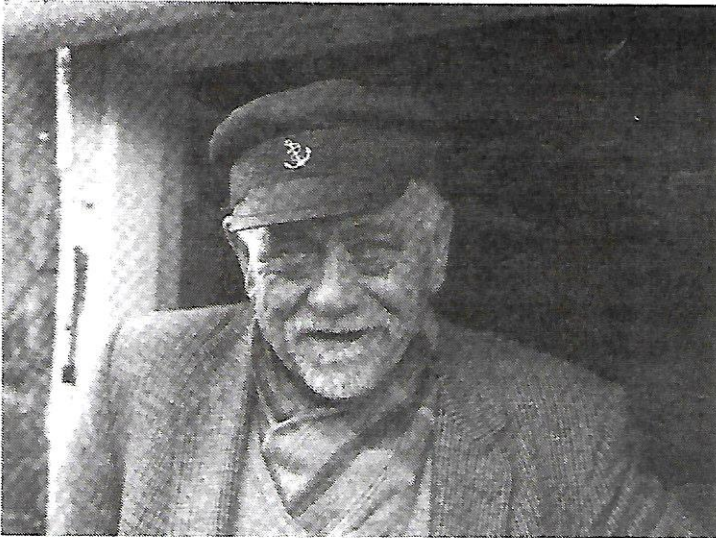

Interview

"Ik wil van iederêên lere, al zain ze vaif jaor"

Een ontmoeting met Kees den Hartog, 60 jaar oud en al vanaf de lagere school groenteboer. Woonachtig in Schoonrewoerd, alwaar hij samen met z'n zus Neel ons (= de redactie) in hun pittoreske huisje gastvrij ontvangt.

Hieronder een beknopt verslag van een gesprek met een openhartig voordrachtskunstenaar.

Kees, we zijn bij jou gekomen omdat we weten dat jij waarschijnlijk een van de mensen bent die nog erg goed Schoonrewoerds kunnen praten, is dat zo?

Jao, mor nie zo goed meer as me vaoder, die praotte nog veul platter as ik.

Noem eens een paar voorbeelden?

Nou, ik zeg: "een kist andijvie", mor hai zee: "een kist andievie". Ik zeg nog wel "mànochend* vat ik een sniggie brôôd", maar hai zee: "Gif main mÀNochend mar een dubbeld stukkje mè kèès". Een stukkje zeeje ze dan veur brôôd. Kek dà's zo'n bietjie an 't verdwaine. Dà kom ok deur dà ze d'r op schôôl 't aksint op legge. En deur d'n import. 't Schilt ok veul mè wie je omgaot. Nim nou de Lekkanter. Die praote al iets meer Nederlands as wai. Dà zou wel 's kinne komme omdà t'r vroeger veul schippers veurbai kwaome, dat 't daordeur een bietjie vermingd is.

Schaam je je voor je dialect?

Neeje, nooit. Ik het bevôbeld 's een keer veur de televisie gezien, daor hà je die Raik de Gooijer en Johnny Kraoikamp, die hebbe altaid zo'n bietjie in de clins gelege. Die Johnny Kraoikamp die kon nooit anders as die Raik de Gooijer die taol kwaolijk neme, wit jie wel, dà Utrechs. Op een zekere aovend zee-die: "Je beledigt main nie, mor je beledigt m'n moeder, daor hè'k 't van geleerd". Dà hed-ik altaid onthouwe. Ze hebben altaid een bietjie afstandelijk geleefd, ze speule host nooit meer saome.

Op verschaie plekke in ons land praote ze nog dialekt. Die kè je dan soms amper verstaon. Mor sommige minse praote ok weer overdreue netjies. Ik kin minse in Appeldoorn, die kè je host nie verstaon, eerlijk waar nie, en die trekke d'r dan ok nog z'n gezicht bai, wit jie wel, net as zo'n menister, zek mor zegge.

Kees, jij bent dus groenteboer van je vak. Hoe lang doe je dat al?

Al zeuvenenveertig jaor. Metêên toe 'k van schôôl af kwam, bin 'k begonne. Ik was toe veertien jaor, want je mos toe, in en vlak nao de Duitse taid, acht jaor naor schôôl toe. Naor de vailing ginge we êêst nie. We hadde alles van Bakker en Brouwer en van Jo van der Leede. Van lieverlee begon 't wat omhoog te gaon. M'n broer Jan was t'r mee begonne in 1938. Toe hà je nog saizoene. Die hè je nou nie meer. 's Weinters hà je gien blomkôôl, slaai en temaote, of aorebaie, mor allêên uie, knolle, spruite en andere kôôlsoorte. Jao, dà lag toe hêêl anders as nou. Zo as in de pruimetaid, dan verkoch-ie dartig of veertig bakkies op 'n dag. Nou hè je ze bekant 't hêêle jaor deur. Teugewoordig komme ze uit 't buiteland.

Vroeger hà je in 't veurjaor slaai, spinaozie en rebarber, blomkôôl en komkommers en dan hà je 't gehad. Appelsiene verkoch-ie toe wèèinig. In september zeeje ze: "Kom mit-te suntklaos mor trug, want we hebbe nou fruit genug". As ze appels hadde, dan koche ze gien appelsiene want dà was weggegooid geld. Kom nou! 'n Boer die koch pas appelsiene as-tie veertig graode koors had. Dan zeeje ze, hai proef ze nog, hai knap t'r van op. Mor da's hillemaol veranderd, joh".

" 'n Boer die koch pas appelsiene as-tie veertig graode koors had."

Kon je daarmee nou de kost verdienen, Kees?

Nou, neeje, in 't êest nie. Toe was t'r nog veul arremoei. In 't veurjaor ginge we hout en têen schelle bai de Burggraove en bai Weverwaik. Nou jong, dà was wat hoor. Je verdiende wèèneg en je trok je èège zowat hillemaol uit mekaor. Dan zeeje ze: Gif hum die klèene mor. Anders kò-je ze d'r nie deur kraige. D'r zatte d'r honderdenvier in. Dan hà je nog grôotes, halfvaos, tienvoete en achtvoete. In mèert zette we ze in de slôôt en in mai wiere ze gescheld. D'rnao wier d'r een têenstuik van gemokt. 'k Hè mit Aoigie van Daik nog hout gescheld**.

Dà schelle deeje we ok veur schôôltaid. Mor je kreeg t'r van die zwarte hande van, je kreeg 't er nie van af hè. Van die ouwe kouse of sokke dee je dan zo om-ie hand, dan dee m'n moeder d'r duimpies in knippe. Mor as-ie dan in 't schôôl zat en je mos tekene, dan ging mêênig tekening de prullebak in, want as 't warm was, gaf dà spul af en dan wier je tekening hillemaol vuil. "Vieze jongen", zee de meester dan, mor hai wis nie dà je 't van arremoei dee. En arremoei was t'r zat en dan mog-ie nog wèèneg ok. Je mog bevôbeld 's zondas nie fietse. Ik kreeg toe verkering in Nôôlôôs, nou toe hà'k 't nooit zo druk as 's zondas. Dan mos ik daor ne toe, stiekem netuulijk, en veur kerktaid weer trug en 's aoves t'r weer naor toe. En al mor die fiets wegdouwe. Ik lêende dan een fiets, jao 't was t'r ok nog êên mit mesieve bande. Dan wier ik moei joh, ik was deur de weeks nie zo moei as 's zondas.

Mor we hadde 't over schôôl, hè. Nou ik het vier jaor bai meester Panvis gezete, dà was zo'n lange kèèl. Hai was twee meter drie lang. As-ie straf kreeg, sloeg-tie mor mit twee vingers, want as-tie mè z'n hêêle hand sloeg, dan sloeg-tie je kop t'r af, hai hà van die grôôte hande!

Hai was ok oudeling en dan kwam-die op huisbezoek. 't Is een keer gebeurd, ik hà m'n beurt al gehad en ging naor achtere, toe zette ik z'n hoed op en z'n jassie trok ik an, nou 't was een komplette overjas veur main.

'n Keer hà we de reus van Rotterdam naor hum toegestuurd. Dà was in d'n ôolog, toe die minse hieropan kwaome om ete. Die vint was nog veul langer dan hai, een grôôte zwaore kèèl. Hai vrat twintig sneeë brôôd op en een hêël bakkie pruime. Hai hà wel vaif bonkaorte nôôdig. Nou en die hadde we naor Panvis gestuurd. We zeeje, die menheer die hèt misschien nog wel wat te ete veur je. Mor vuil dat-ie was, joh, die meester.

Toe was 't een keer bekant stark ais en toe zee die teuge main: "Kees, ga jij eens vragen aan Den Hartog of we al op het ijs kunnen". Nou dà was een ome vâ-me en die ome Huib zee dà we 't beter nog een paor nachies af konne wachte, mè zo'n hêêle schôôl. Ik kwam trug en zee: "We magge op 't ais!".

Nou, de meester stapte as êeste op 't ais en wat dink-ie, daor valt-ie in z'n volle lingte op 't ais, en kraoke dat 't dee, een grôôte ster in 't ais. Nou jonge, metêên de schôôl weer in, en wat dink-ie wat, hai sloeg jonge, hai sloeg-ie host an gort. De strikke van die mèède vloge teuge 't plefon an. En daornao: zukke somme!

Jao, ik het een hoop ontwikkelinge meegemokt. Ach, die goeie ouwe taid, dà viel ok nie altaid mee. De minse waore toe wel gemoedelijker onder mekaor. Veural de jeugd is arg veranderd. Ze hebbe veul meer vraihaid teugewoordig. Oh, ze wete ok wel iets meer as wai hè, van 't minselijk lichaam en zo. Mor jao, ze zain wà meer computergericht, as ik 't goed zegt. Ik het bevôbeld ok wel 's van die knechies hè. As ze dan een vrachie vuil hebbe, dan raie ze 't nie metêên naor de container, nee ze raie de pakkies êest in de schuur en dan draoge ze 't vuil daor ne toe. Wai mosse vroeger veul meer zelf regele, mor dat hoeve hullie nie meer te doen.

Het pittoreske huisje waar we gastrij ontvangen werden

Nie dà 'k ze hillemaol wegcijfert hoor. Je het minse, die hebbe 't altaid over de jeugd, moar dà's ok weer nie goed. M'n vaoder zee altaid teuge ons: "Jullie leve hêel anders as ik vroeger". Ik bedoelt, dà zel iedere generaosie wel mè zich meebringe. Mor, ik veur main, ik wil van iederêên lere, ok van kainer, al zain ze vaif jaor!

Jan-Arie Bogert

.....

Verklaring woorden:

* morgenochtend

** we schelden is: we schilden. Daarentegen is het Nederlandse woord "schelden" in het Schoonrewoerds "schinden"